

درس هفتم : عقل در فلسفه (۱)

عقل استدلالی

- همان کاربرد رایج میان مردم و یکی از ابزارهای شناخت انسان است
- انسان به کمک این ابزار استدلال می کند و به دانش ها و حقایق دست پیدا می کند
- هست و نیست به کمک این عقل درک می شود (عقل نظری)
- خوب و بد را این عقل تشخیص می دهد (عقل عملی)
- این ابزار ، یک توانمندی فوق العاده است که در ابتدا به صورت بالقوه در انسان وجود دارد
- قوه عقل در انسان ها یکسان است اما توانایی تعقل در افراد مختلف ، متفاوت است
- با تربیت می توان به درجات خوبی از عقلانیت رسید

عقل متعالی

- موجوداتی مجرد از ماده هستند که در قید زمان و مکان و تابع قوانین فیزیکی نیستند
- در افعال خود به ابزار مادی نیاز ندارند
- علم این موجودات شهودی است و از استدلال و کنار هم گذاشتن مفاهیم بی بهره هستند
- روح انسان توانایی رسیدن به این مرتبه از وجود را دارد

هراکلیتوس

- به جای «عقل» از واژه «لوگوس» استفاده می کند
- هر دو معنای عقل را قبول دارد (استدلالی و متعالی)
- «کلمه» و «سخن» ظهور و پرتو عقل متعالی و برتر می باشد
- همان طور که سخن و کلمه بیانگر افکار و اندیشه های انسان است ، جهان و اشیاء نیز ظهور آن حقیقت متعالی هستند

ارسطو

- هر دو کاربرد عقل را قبول دارد
- به عقل استدلالی توجه ویژه ای کرده است
- عق با توجه به کاری که انجام می دهد به عقل نظری و عملی تقسیم می شود (دو نوع عقل نداریم)
- عقل نظری به شناخت هست و نیست ها ، اشیاء ، موجودات و ... می پردازد
- عقل عملی به شناخت رفتار اختیاری انسان ، باید و نبایدها و... می پردازد
- دانشی که از عقل نظری کسب می شود ، «علم نظری» و دانشی که از عقل عملی کسب می شود ، «علم عملی» نام دارد

تاریخ عقل در اروپا

- چون و چرا کردن عقل را عامل تضعیف ایمان می دانستند
- بزرگان کلیسا ، عقل را امری شیطانی می دانستند

دوره اول حاکمیت کلیسا

- تحت تاثیر مطالعه کتاب های ابن سینا و ابن رشد به تبیین عقلانی مسائل دینی روی آوردند
- توجه به عقل و عقلانیت با اصول اولیه کلیسای کاتولیک در تضاد بود
- عقل گرایی گسترش یافت و اندیشه های دینی به عقب نشست

دوره دوم حاکمیت کلیسا

- عقل ، یگانه مرجع درستی و نادرستی افکار و عقاید شد
- اختلاف میان فلاسفه درباره محدودۀ کارآمدی عقل آغاز شد
- عقل گرایان و تجربه گرایان

رنسانس

فرانسیس بیکن

- بهترین روش برای پیشرفت بشر روش تجربی است
- به فیلسوفان توصیه کرد تا دست از بت های فلاسفه قدیم دست بردارند و بیش از گذشته بر تجربه تکیه کنند

دیوید هیوم

- تنها راه زسیدن انسان به دانش و معرفت ، تجربه است
- کاملا از عقل گرایان جدا شد

اوگوست کنت

- نگاه فیلسوفان به جهان هستی ناظر به واقعیت نیست و ساخته ذهن خودشان است
- نقش عقل در تاسیس فلسفه کاملا ذهنی است
- عقل صرفا آنگاه که با روش حسی و تجربی وارد عمل شود به دانش می رسد

رنه دکارت

- همه توانایی های عقل معتبر هستند (استدلال عقلی محض ، تجربه و بدیهیات عقلی)
- عقل متعالی را قبول ندارد
- اثبات خداوند ، نفس مجرد و اختیار را به واسطه عقل محض ممکن می دانست

درس هفتم : عقل در فلسفه (۱)

صحیح / غلط ?

- * یکی از کاربردهای عقل در فلسفه ، همان توانمندی است که به کمک آن استدلال می کنیم ۱۴۰۰ شهریور
- * در دوره اول حاکمیت کلیسا ، حکمای مسیحی به عقل و تبیین عقلانی مسائل دینی روی آوردند ۱۴۰۱ خرداد
- * توانایی افراد در تعقل و استدلال یکسان بوده و بی نیاز از تمرین می باشد ۱۴۰۱ شهریور
- * عقل به عنوان ابزار شناخت ، در ابتدای کودکی به صورت یک استعداد وجود دارد که باید با ترتیب و تمرین به فعلیت برسد ۱۴۰۲ خرداد
- * فیلسوفان و حکمای دوره دوم حاکمیت کلیسا ، عقل را عامل تضعیف ایمان می دانستند ۱۴۰۲ شهریور
- * به نظر هراکلیتوس ، «لوگوس» همان ظهور افکار و اندیشه ها به صورت کلام است ۱۴۰۳ خرداد
- * فلاسفه معتقدند علم موجودات عقلانی از طریق شهود است و به مفاهیم و استدلال مفهومی نیازی ندارد ۱۴۰۳ شهریور
- * دلیل ارسطو بر تقسیم دانش به نظری و عملی ، وجود دو عقل در انسان است ۱۴۰۳ دی
- * از نظر اوگوست کنت ، نگاه فیلسوفان به جهان و هستی ، ناظر با واقعیت است ۱۴۰۴ خرداد

جای خالی ?

- * از نظر هراکلیتوس ، ، هم به معنای عقل به عنوان حقیقتی متعالی و برتر است و هم به معنای نطق و سخن. ۱۴۰۰ خرداد
- * هراکلیتوس از حقیقتی به نام سخن می گوید که هم به معنای حقیقتی متعالی و هم نطق و سخن و کلمه است. ۱۴۰۰ دی
- * هراکلیتوس «لوگوس» را هم به معنای وجودی متعالی و هم به معنای به کار می برد. ۱۴۰۱ خرداد
- * امروزه ، عقل در اروپا ، به عقل تقلیل پیدا کرده است. ۱۴۰۲ خرداد
- * امروزه در اروپا ، رد و اثبات منطقی و عقلی ، به حوزه ریاضیات محدود شده و به تقلیل پیدا کرده است. ۱۴۰۳
- * از نظر فلاسفه ، هرگاه روح انسان به مرتبه عالم برسد آن گاه حقایق را از طریق به دست می آورد ۱۴۰۳ دی
- * از نظر هراکلیتوس «کلمه و سخن» ظهور و پرتو می باشد ۱۴۰۳ شهریور
- * موجودات عقلانی ، حقایق اشیاء را از طریق دریافت می کنند ۱۴۰۴ خرداد

گزینه مناسب را انتخاب کنید

* از نظر کار عقل در تاسیس فلسفه ، ذهنی است ۱۴۰۱ شهریور

الف) دکارت
ب) اوگوست کنت

* کدام فیلسوف روش تجربی را بهترین روش برای پیشرفت زندگی بشر می دانست ؟ ۱۴۰۱ دی

الف) فرانسیس بیکن
ب) اوگوست کنت

* دریافت حقایق اشیاء برای موجودات متعالی عقل ، به چه صورت است ؟ ۱۴۰۲ دی

الف) استدلال مفهومی
ب) شهودی

* کاربرد لوگوس به معنای «کلمه و سخن» توسط هراکلیتوس ناظر به کدام کاربردهای عقل است ؟ ۱۴۰۳ دی

الف) عقل به عنوان دستگاه تفکر
ب) عقل به عنوان موجود برتر و متعالی

* کدام فیلسوف معتقد است نگاه فیلسوفان به جهان و هستی ناظر بر واقعیت نیست بلکه ساخته ذهن آنان است ؟ ۱۴۰۳ شهریور

الف) دکارت
ب) اوگوست کنت

پاسخ کوتاه

* ارسطو بر چه مبنایی ، عقل را به «نظری» و «عملی» تقسیم می کند ؟ ۱۴۰۰ خرداد

* در دوره دوم حاکمیت کلیسا ، حکمای مسیحی تحت تاثیر کدام عامل ، به عقل و تبیین عقلانی مسائل دینی روی آوردند ؟

۱۴۰۰ شهریور

* این که «انسان باید قانون را رعایت کند» ، به کدام فعالیت عقل مربوط می شود ؟ ۱۴۰۱ دی

* دو مورد از ویژگی های «موجودات عالم عقل» را از نظر فیلسوفان الهی بنویسید. ۱۴۰۱ خرداد و شهریور

* هر یک از گزاره های زیر حاصل کدام فعالیت عقل است ؟ (عقل نظری / عقل عملی) ۱۴۰۲ خرداد

الف) انسان باید به حقوق دیگران احترام بگذارد

ب) هر جسمی دارای سه بُعد است

* دو معنا و کاربرد عقل از نظر فلاسفه را نام ببرید. ۱۴۰۲ شهریور

* هر یک از گزاره های زیر بیانگر علم نظری است یا علم عملی ؟ ۱۴۰۲ شهریور

الف) نسبت به یکدیگر مهربان باشید

ب) همه فلزات رسانا هستند

ج) نباید عهد و پیمان خود را بشکنیم

* هر یک از گزاره های زیر با کدام قسم عقل (نظری / عملی) از نظر ارسطو مطابقت دارد ؟ ۱۴۰۲ دی

الف) بحث درباره این که باید قانون را رعایت کرد

ب) بحث درباره کهکشان و درجه حرارت آب

* مشخص کنید هر یک از گزاره های زیر به کدام فعالیت عقل مربوط می شود. (عقل نظری / عقل عملی) ۱۴۰۳

الف) آفتاب اگر اندکی پنهان شد بسیار آشکار شود

ب) محکم هر جا که هستی بایست

ج) عالم طبیعت مرتبه ای از هستی است.

* «رعایت قوانین شهروندی» بیانگر کارکرد عقل نظری است یا عملی ؟ ۱۴۰۴ خرداد

پاسخ بلند

* دکارت «عقل» را به کدام معنا به کار می برد و حدود و توانایی و جایگاه عقل نزد او چه میزان است ؟ ۱۴۰۰ خرداد

* «عقل نظری» و «عقل عملی» را از نظر ارسطو با ذکر مثال تعریف کنید ۱۴۰۰ شهریور و ۱۴۰۰ دی

* از نظر اگوست کنت ، اعتبار عقل فلسفی و جایگاه آن در تاسیس فلسفه چیست ؟ ۱۴۰۰ شهریور

- * جایگاه «عقل» در دوره اول حاکمیت کلیسا را با دوره دوم حاکمیت کلیسا در اروپا مقایسه کنید ۱۴۰۱ دی
- * جایگاه عقل را در دوره «اول» و «دوم» حاکمیت کلیسا و مسیحیت در اروپا ، با یکدیگر مقایسه کنید. ۱۴۰۲ خرداد
- * نظریه دیوید هیوم و دکارت درباره جایگاه و اعتبار عقل را با هم مقایسه کنید. ۱۴۰۲ شهریور
- * نظر اوگوست کنت درباره عقل فلسفی را توضیح دهید. ۱۴۰۲ دی
- * فرانسیس بیکن درباره تاثیر روش تجربی در پیشرفت زندگی بشر ، چه درخواستی از فیلسوفان دارد ؟ بنویسید. ۱۴۰۳
- * نظر دکارت در مورد عقل و توانایی های آن را بنویسید ۱۴۰۴ خرداد

درس هشتم : عقل در فلسفه (۲)

ایران پیش از باستان

- گزارش های تاریخی حاکی از توجه به عقل گرایی و خردورزی است
- هر دو کاربرد عقل (استدلالی و متعالی) مورد پذیرش است
- خداوند با استفاده از عقل و حکمت جهان را آفریده است
- در عصر ساسانیان از عقل گرایی کاسته شد و عقایدی غیرعقلانی رواج پیدا کرد

توجه به عقلانیت در اسلام

- عامل : قرآن کریم ، سخنان پیامبر (ص) و عترت گرامی ایشان
- نتیجه :
- (۱) عقل در فرهنگ عمومی مسلمانان ، جایگاه ویژه ای به دست آورد
 - (۲) کمتر شخصیتی در بزرگداشت عقل ، سخن نگفته است
 - (۳) حرکت عمومی مسلمانان به سوی شاخه های مختلف علم و دانش
 - (۴) عموم شاخه های علم ، از جمله فلسفه رشد کردند

- محدود کردن دایره اعتبار و کارآمدی عقل در عین پذیرش آن
- شناخت عقلی را قبول دارند اما دخالت عقل در دین را سبب آسیب به دین می دانند

جریان های فکری مخالف عقل

- مخالفت با فلسفه و منطق تحت عنوان دستاوردی یونانی و غیراسلامی

پاسخ به جریان دوم :

- بسیاری از آرای سقراط و افلاطون با تفکرات اسلامی هم خوانی دارد
- هر فردی از هر ملت و نژادی می تواند وارد دانش فلسفه شود و درباره مسائل آن تحقیق کند
- دانش فلسفه به معنای پیروی از فیلسوفان نامدار نیست ؛ بلکه به معنای بحث استدلالی درباره حقیقت اشیاست
- استفاده از نظرات سایر فلاسفه ضروری است اما نه با تقلید بلکه با نقد و بررسی
- فقط استدلال است که می تواند درباره درستی یا نادرستی دانشی نظر دهد

عقل متعالی

- سلسله عقول متعالی که اولین آن ها «عقل اول» و آخرین شان «عقل دهم» است
- مجرد از ماده بوده و در قید زمان و مکان و قوانین فیزیکی نیستند
- سلسله میان آن ها طولی و وجودی است و هر کدام به بعدی وجود می دهد
- فقط عقل اول به صورت مستقیم توسط واجب الوجود بالذات آفریده شده و سایر عقول به ترتیب از عقل اول (واجب الوجود بالغیر)
- علم آن ها از طریق شهود است و بی واسطه به حقیقت دست پیدا می کنند
- ما می توانیم از طریق استدلال عقلی آن ها را اثبات کنیم
- این عقول عامل فیض رسانی به سایر عوالم هستند
- عقل فعال عامل فیض رسانی به عقل انسان است و به مدد آن انسان مفاهیم کلی را درک می کند
- از نظر فارابی ، منزلت عقل فعال نسبت به انسان مانند آفتاب است نسبت به چشم

دیدگاه مسلمانان درباره عقل استدلالی :

- می گویند : ما فرزندان دلیل هستیم
- از نظر ابن سینا ، هرکس عادت کند سخنی را بدون دلیل بپذیرد ، از حقیقت انسانی خویش خارج شده است
- فیلسوفان مسلمان به عقل گرا و تجربه گرا تقسیم نمی شوند و همه روش های عقل (تجربه ، تمثیل ، برهان و...) را قبول دارند

مراحل رشد عقل استدلالی

عقل بالقوه یا هیولایی

- صرفاً استعداد و بالقوگی است و هیچ ادراک عقلی در این مرحله درک نمی شود

عقل بالملکه

مفاهیم و قضایای بدیهی و نزدیک به بدیهی درک می شود / می تواند و آماده کسب علم می شود
مانند: امتناع اجتماع نقیضین ، بزرگ تر بودن کل از جزء و ...

عقل بالفعل

عقل شکوفا شده و به فعلیت رسیده و با تمرین و تکرار دانش هایی کسب کرده است

عقل بالمستفاد

انسان به طوری بر دانش های کسب کرده ، مسلط است که می تواند از هر کدام به هر شکلی استفاده کند

اعتقاد مشترک مسلمانان :

- پذیرش هر اعتقاد و آیینی ، نیازمند استدلال عقلی است
- ایمانی ارزشمند است که پشتوانه عقلی داشته باشد
- عقل ، بهترین ابزار برای تفکر در آیات و روایات است
- عق ، حس و شهود معتبر هستند و راه کسب معرفت به عقل محدود نمی شود

ابزارهای شناخت :

- حس ، عقل و شهود ما را به حقیقت واحد می رسانند و هر کدام ، تاییدکننده یکدیگر هستند
- مقصد آن ها یکسان است اما هر کدام روش های متفاوتی دارند
- تعارضی میان معرفت ابزار مختلف وجود ندارد اما ممکن است گمان تعارض کنیم
- توانمندی عقل محدود است و ممکن است در استدلال عقلی یا فهم وحی دچار اشتباه شود
- اگر احساس تعارض میان عقل و وحی کردیم ، باید با مطالعه ، مشورت و... توانمندی عقلی خود را افزایش دهیم و خطای خود را اصلاح کنیم

درس هشتم : عقل در فلسفه (۲)

صحیح / غلط

- * یکی از اشکال مخالفت با عقل در جهان اسلام ، به صورت مخالفت با فلسفه ظهور کرد ۱۴۰۱ خرداد
- * حکمای یونان باستان خدای جهان آفرین را «مزدا» می نامیدند ۱۴۰۱ شهریور
- * این که یک استاد ریاضی «هر مسئله ریاضی را جلوی او بگذارند ، به راحتی حل می کند» مربوط به «عقل بالمستفاد» است ۱۴۰۱ دی
- * از نظر فلاسفه مسلمان فقط استدلال عقلی نیست که ما را به حقیقت می رساند ۱۴۰۱ دی
- * گزارش های تاریخی نشان دهنده ی آن است که حکیمان قدیم ایران فقط به عقل به عنوان دستگاه تفکر و استدلال اهمیت داده اند ۱۴۰۳ شهریور
- * فیلسوفان مسلمان ، راه کسب معرفت را منحصر به عقل نمی دانند ۱۴۰۴ خرداد

جای خالی

- * مرحله ای را که در آن ، عقل هیچ ادراک عقلی ندارد ؛ اما استعدادِ درک معقولات را دارد ، عقل می نامند. ۱۴۰۰ دی
- * از نظر فلاسفه مسلمان ، «استدلال عقلی» ، «شهود» و «.....» ، هر سه ما را به حقیقت واحد می رساند. ۱۴۰۰ دی
- * برخی جریان های مخالف عقل در جهان اسلام ، معتقد بودند که استفاده از روش های عقلی در مسائل کاربردی ندارد. ۱۴۰۰ شهریور
- * از نظر فارابی و ابن سینا ، اولین مخلوق خدا «.....» نام دارد. ۱۴۰۱ خرداد
- * فیلسوفان مسلمان ، اساس پذیرش هر اعتقاد و آئینی را می دانند ۱۴۰۱ شهریور
- * از نظر فیلسوفان مسلمان ، عقول ، فیض خداوند را به می رسانند ۱۴۰۱ دی
- * از نظر فارابی و ابن سینا ، اولین مخلوق خدا ، است که موجودی کاملا است. ۱۴۰۲ دی
- * در بیان مراتب عقل از دیدگاه فلاسفه مسلمان مرحله ای از عقل که انسان هیچ ادراک عقلی ندارد اما آمادگی درک معقولات را دارد ، عقل می نامند ۱۴۰۳ شهریور
- * از نظر فیلسوفان مسلمان ، بهترین ابزار برای تفکر در آیات و روایات ، است. ۱۴۰۴ خرداد

گزینه مناسب را انتخاب کنید

- * فیلسوفان از طریق وجود «عالمِ عقول» را اثبات می کنند. ۱۴۰۰ شهریور
- (الف) شهود (ب) دلیل و برهان
- * علم موجوداتِ عالمِ عقول یا همان فرشتگان ، به حقایق اشیاء از طریق است. ۱۴۰۰ دی
- (الف) شهود (ب) استدلال عقلی
- * از نظر فارابی ، مقام و منزلت عقل فعال نسبت به انسان مانند کدام گزینه است ؟ ۱۴۰۱ خرداد
- (الف) آفتاب به چشم (ب) آب به حیات جسمانی
- * از نظر فیلسوفان مسلمان ، نام دیگر «عقل هیولانی» چیست ؟ ۱۴۰۱ خرداد
- (الف) عقل بالفعل (ب) عقل بالقوه
- * از نظر فیلسوفان مسلمان ، عقل در کدام مرحله آمادگی دریافت علم را پیدا می کند ؟ ۱۴۰۱ دی
- (الف) عقل بالملکه (ب) عقل بالقوه
- * گزاره «برادرم بع از دانش آموختگی در رشته مهندسی ، مدرسه محله را ساخت» به کدام یک از مراتب عقل اشاره دارد ؟ ۱۴۰۳ شهریور
- (الف) عقل بالفعل (ب) عقل بالمستفاد

نمودار و وصل کردنی

- * مراحل رشد عقل از دیدگاه فلاسفه مسلمان را به ترتیب با توجه به نمودار زیر مشخص کنید. ۱۴۰۳
- (الف)..... (ب) (ج)..... عقل بالمستفاد
- * هر یک از موارد ستون سمت راست ، مربوط به کدام مرتبه عقل انسان است ؟ (یک مورد اضافی است) ۱۴۰۳ دی
- ۱- عقل هیولانی (الف) عدم ادراک عقلی
- ۲- عقل بالفعل (ب) مبنای کسب دانش
- ۳- عقل بالمستفاد (ج) کسب دانش از طریق تفکر
- ۴- عقل بالملکه

* مشخص کنید ، هر کدام از اصطلاحات ستون سمت چپ ، با کدام عبارت از ستون سمت راست ارتباط دارد ؟ ۱۴۰۴ خرداد

الف) فردی در بازی فوتبال ، تسلط و ابتکار دارد	۱- عقل هیولانی
ب) کودکی ، تفاوت بودن و نبودن توپ فوتبال را می داند	۲- عقل بالمستفاد
ج) کودکی ، بازی فوتبال را آموخته است	۳- عقل بالملکه
د) نوزادی ، استعداد یادگیری فوتبال را دارد	۴- عقل فعال
	۵- عقل بالفعل

پاسخ کوتاه

* دو شکل مخالفت با عقل را در جهان اسلام بنویسید ۱۴۰۰ خرداد

* با توجه به نظر فیلسوفان مسلمان درباره «عقل فعال» به دو سوال زیر پاسخ دهید ۱۴۰۰ خرداد

الف) وظیفه آن چیست ؟

ب) مقام آن نسبت به انسان چه چیزی است ؟

* از نظر فلاسفه مسلمان علاوه بر استدلال عقلی ، دو روش دیگری که ما را به حقیقت می رساند ، چیست ؟ ۱۴۰۱ خرداد

* هر یک از موارد زیر با کدام مرتبه از مراتب عقل انسان مطابقت دارد ؟ ۱۴۰۲ خرداد

الف) درک این امر که یک چیز نمی تواند هم باشد و هم نباشد

ب) تسلط بر دانش های کسب شده و استفاده از آن ها

ج) کسب دانش های جدید با تمرین و تکرار

* از نظر فیلسوفان مسلمان ، عالی ترین مرتبه شهود چه نام دارد و مختص چه کسانی است ؟ ۱۴۰۲ خرداد

* به ترتیب «درک مفاهیم و قضایای بدیهی» و «کسب دانش ها» به کدام مرحله از مراحل رشد و تکامل عقلی انسان مربوط

است ؟ ۱۴۰۲ شهریور

* از نظر فلاسفه مسلمانان مرتبه قبل از عقل بالملکه ، چه ویژگی هایی دارد ؟ ۱۴۰۲ دی

* کدام ویژگی عالم عقول ، توسط فلاسفه مسلمان ، روشن تر و دقیق تر از فلاسفه یونان مطرح شده است ؟ ۱۴۰۳ خرداد

* از دیدگاه فارابی ، مقام و منزلت عقل فعال نسبت به انسان ، شبیه به چیست ؟ ۱۴۰۴ خرداد

پاسخ بلند

* تفاوت «عقل هیولانی» و «عقل بالفعل» را توضیح دهید. ۱۴۰۰ خرداد

* یکی از اشکال مخالفت با عقل در جهان اسلام ، به صورت مخالفت با فلسفه بود ، پاسخ فلاسفه به این مخالفان چه بود ؟
توضیح دهید ۱۴۰۰ دی

* ضمن تعریف «عقل بالملکه» و «عقل بالمستفاد» تفاوت آن ها را توضیح دهید. ۱۴۰۱ خرداد

* فیلسوفان مسلمان راه رهایی از احساس تعارض میان «یافته های عقلی» و «داده های وحیانی» را چه می دانند ؟ ۱۴۰۱ دی

* به چه دلیل برخی جریان های فکری در جهان اسلام ، در عین پذیرش عقل ، دایره اعتبار و کارآمدی آن را محدود می کردند ؟ توضیح دهید. ۱۴۰۲ خرداد

* از نظر فیلسوفان مسلمان ، تمام ادراک ها و دانش های انسان به کمک کدام یک از عقول عالم عقل حاصل می شود ؟ شرح دهید. ۱۴۰۲ خرداد

درس نهم : آغاز فلسفه در جهان اسلام

توجه مردم جامعه به عقل و عقلانیت ، سبب می شود تا عقلانیت جزء فرهنگ عمومی شود و حیات عقلی شکل بگیرد

حیات عقلی

توجه به عقلانیت ، سبب حرکت عمومی به سوی شاخه های مختلف دانش می شود که همان حیات علمی است

حیات علمی

با رشد علم و دانش ، یکی از شاخه های آن که فلسفه است نیز رشد می کند که همان حیات فلسفی است

حیات فلسفی

زمینه های رشد فلسفه :

- حیات عقلی و احترام به عقل در یک جامعه ، مانند یک زمین آماده ، سبب رشد دانه هر درخت دانش شد
- حیات عقلی مسلمانان با ظهور اسلام و تشکیل جامعه اسلامی آغاز شد
- ارزش قائل شدن برای تفکر و خردورزی
- تکریم علم به عنوان ثمره تفکر و خردورزی
- تکریم و احترام پیوسته عالمان و دانشمندان
- طرح مباحث علمی ، عقلی و فلسفی و به کار گرفتن شیوه های مختلف استدلال
- مذمت پیوسته نادانی و جهل ، به طوری که در جامعه یک ویژگی منفی تلقی شود
- دعوت به یادگیری علم و دانش سایر ملت ها و تمدن های دیگر و استفاده از آن ها

دعوت قرآن و پیامبر

- رواج گفت و گوهای اعتقادی با روش عقلی ، سبب ظهور دانشمندی شد که با روش عقلی از مسائل دینی دفاع می کردند
- بسیاری از گفت و گوها از جنس مباحث فلسفی بودند

گسترش مباحث اعتقادی

- کتاب های مختلفی از زبان های یونانی ، هندی ، پهلوی و سریانی به زبان عربی ترجمه شد
- مسلمانان در فلسفه با آرای یونانیان آشنا شدند و با نقد و بررسی آنان ، نظام فلسفی نوینی را سامان بخشیدند

نهضت ترجمه متون

فلسفه مشاء :

- موسس آن ارسطو است و فارابی آن را در جهان اسلان تاسیس کرد
- ویژگی اصلی آن ، صورت استدلالی و متکی بودن بر آرای ارسطو است
- حکمت از نظر آنان ، فنی استدلالی و فکری است که انسان عالم ، وجود را آنچنان که هست به وسیله این فن درک می کند
- نفس انسان به وسیله این فن به کمال می رسد و به جهانی عقلی ، مشابه جهان واقعی تبدیل می شود
- انسان پس از درک واقعیت ، مستعد رسیدن به سعادت نهایی به اندازه طاقت بشری می شود

فارابی :

- در فلسفه ، سیاست ، نجوم و پزشکی تبحر داشت
- کتاب «الجمع بین رأیی الحکیمین» را درباره نقاط مشترک ارسطو و افلاطون نوشت
- کتاب «أغراض ارسطو فی مابعدالطبیعه» را درباره شرح نظرات دشوار ارسطو در کتاب مابعدالطبیعه نوشت
- به دلیل آشنایی با تعالیم اسلامی و آرای ارسطو و افلاطون ، توانست یک نظام فلسفی جدید تاسیس کند و لقب معلم ثانی بگیرد
- هیچ گاه مشاغل سیاسی نپذیرفت و با اهل سیاست نیز معاشرت نداشت اما آرای خاصی در فلسفه سیاسی دارد
- مبنای فارابی برای ورود به مباحث اجتماعی و سیاسی «مدنی بالطبع بودن انسان» است
- معتقد است انسان گرایش ذاتی به اجتماع دارد و مسیر سعادتش از جامعه می گذرد

مدینه فاضله

مردم آن به اموری مشغول هستند که مجموعه مدینه را به سمت سعادت دنیا و آخرت می برد

- مانند یک بدن سالم است که هرکس متناسب با ویژگی هایش وظایفی دارد که آن را به نحو احسن انجام می دهد
- برخی بر برخی تقدم دارند

مدینه جاهله

اصلی ترین تفاوت آن با مدینه فاضله در هدف آن است

- هدف آنان فقط سلامت جسمی و فراوانی و لذت های مادی است
- گمان می کنند با دستیابی به چنین لذت هایی ، سعادت مند می شود

رئیس مدینه فاضله

- روحی بزرگ و سرشتی عالی
- به عالی ترین درجات تعقل رسیده است
- می تواند احکام و قوانین الهی را دریافت کند
- پیامبر ، امامان و جانشینان آنها

درس نهم: آغاز فلسفه در جهان اسلام

صحیح / غلط

- * اولین فیلسوف مشهور مسلمان حدود قرن دوم هجری، فارابی بود ۱۴۰۲ دی
- * حیات عقلی در حیات علمی و حیات فلسفی موثر است و نه برعکس ۱۴۰۳ خرداد
- * آغاز نهضت ترجمه متون در قرن دوم هجری، کمک شایانی به شکل گیری حیات فلسفی در جهان اسلام کرد ۱۴۰۳ شهریور
- * نظام نوین فلسفی مسلمانان، صرفاً دربردارنده اندیشه های افلاطون و ارسطو است ۱۴۰۴ خرداد

جای خالی

- * از دیدگاه فارابی، مهم ترین تفاوت مدینه فاضله با مدینه جاهله، در آن است. ۱۴۰۲ خرداد
- * دیدگاه فارابی در فلسفه سیاسی، به دیدگاه نزدیک است. ۱۴۰۳ خرداد
- * حیات عقلی مهم ترین زمینه رشد حیات و فلسفی در جهان اسلام شد ۱۴۰۳ دی
- * ویژگی اصلی حکمت مشاء همان صورت آن و الگو گرفتن از ارسطو بود ۱۴۰۳ شهریور

گزینه مناسب را انتخاب کنید

- * اولین فیلسوف مشهور مسلمان بود ۱۴۰۱ شهریور
- الف) کندی
ب) فارابی
- * نظریات فارابی در «فلسفه سیاست»، به دیدگاه کدام فیلسوف نزدیک تر است؟ ۱۴۰۲ خرداد
- الف) ارسطو
ب) افلاطون
- * کدام فیلسوف مسلمان، از بزرگ ترین حکمای مشاء محسوب می شود؟ ۱۴۰۲ شهریور
- الف) کندی
ب) ابن سینا
- * فارابی در کدام اثر خویش نقاط مشترک اندیشه های افلاطون و ارسطو را ارائه کرده است؟ ۱۴۰۳ دی
- الف) اغراض ارسطو فی کتاب مابعدالطبیعه
ب) الجمع بین رای الحکیمین

پاسخ کوتاه

* درباره «حکمت مشاء» به سوالات زیر پاسخ دهید. ۱۴۰۱ خرداد

الف) موسس آن در جهان اسلام چه کسی بود؟

ب) متکی بر آرای کدام فیلسوف یونانی بود؟

* دو مورد از زمینه های رشد فلسفه در جهان اسلام را نام ببرید ۱۴۰۱ شهریور

* اولین فیلسوف مشهور مسلمان چه کسی بود؟ ۱۴۰۱ دی

* سه مورد از عوامل زمینه ساز حیات عقلی که در قرآن کریم و رفتار و گفتار رسول خدا (ص) مشاهده می شود را بنویسید.

۱۴۰۲ خرداد

* دو ویژگی نظام فلسفی نوینی که در سایه نهضت ترجمه متون، توسط حکیمان مسلمان پایه گذاری شد کدامند؟

۱۴۰۳ خرداد

* هدف مردم در مدینه جاهله چیست؟ ۱۴۰۳ شهریور

پاسخ بلند

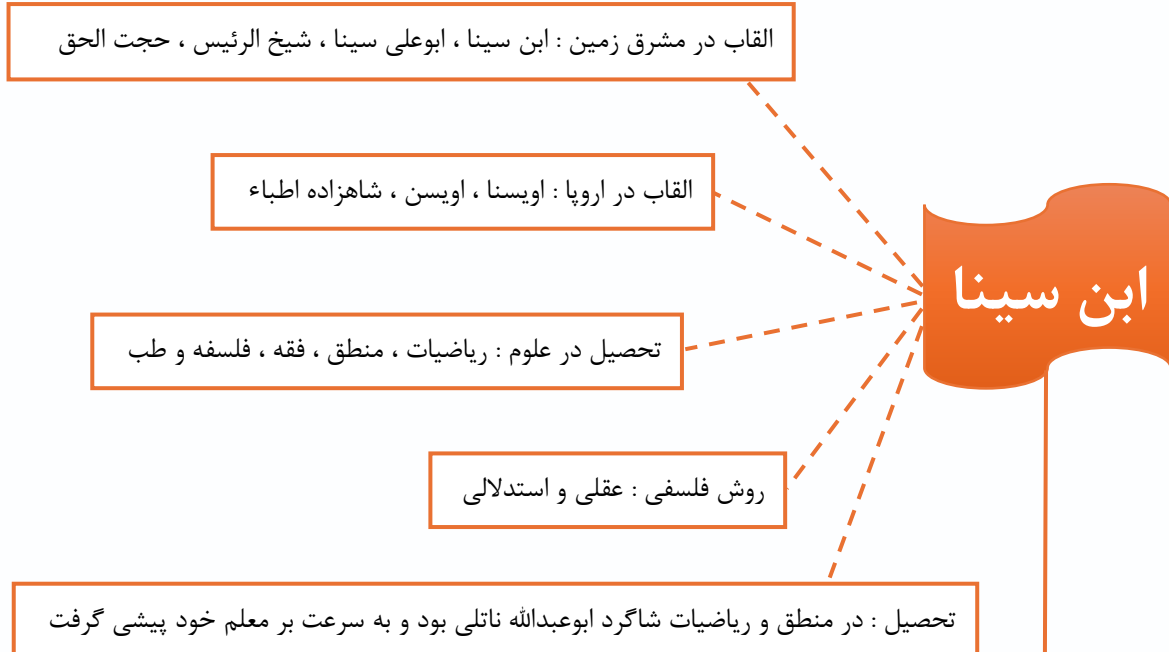
* تعریف «مدینه فاضله» از نظر فارابی چیست؟ مهم ترین تفاوت آن با «مدینه جاهله» را بنویسید. ۱۴۰۱ خرداد

* اولین مبنای فارابی برای ورود به مباحث اجتماعی و فلسفه سیاسی چیست؟ ۱۴۰۱ دی

* به چه دلیل فلسفه اسلامی، از آغاز سرشتی کاملاً استدلالی داشت؟ ۱۴۰۲ دی

* چهار مورد از ویژگی های رئیس مدینه فاضله از نظر فارابی را نام ببرید ۱۴۰۴ خرداد

درس دهم : دوره میانی

تالیفات :

- قانون ← فرهنگ نامه پزشکی و معروف ترین اثر
- شفا ← دایرة المعارف علمی و فلسفی / قسمت الهیات ، کامل ترین مرجع حکمت مشائی
- نجات ← بیانی مختصر در فلسفه ابن سینا
- انصاف ← دارای بیست جزء و بیست و هشت هزار مسئله که بخش اعظم آن از بین رفته است
- اشارات و تنبیهاات ← آخرین دیدگاه های ابن سینا در حکمت
- دانشنامه عالی ← به زبان فارسی است و ابواب مختلف حکمت در آن مندرج شده است

طبیعت شناسی ابن سینا

مرتبه ای از هستی / دارای حرکت / روبه مقصدی خاص که جزء ذات آن و جدایی ناپذیر است

طبیعت

خداوند ، عالم طبیعت را با لطف و عنایت خود پدید آورده و بهترین نظام ممکن است

اجزای جهان هرکدام طبع و ذات خاص خود را دارند

طبیعت هر جزء و افراد عالم منشاء حرکات و تغییرات آن هاست

خود این عالم نیز به عنوان یک «کل» ، طبع و ذاتی دارد که منشاء و مبدأ حرکات و تحولات آن است

علت نام گذاری به طبیعت

طبیعت هر شیء ، آن را به سمت خیر و کمال مطلوبش سوق می دهد ؛
به شرط آنکه مانعی بر سر راه آن قرار نگیرد

چیزهایی که ظاهراً بدی و شر به نظر می رسند ، همگی در یک نظام کلی جهانی تاثیر مثبت داشته و به کمال نهایی طبیعت کمک می کنند

با نگاه کردن به بخش کوچکی از نظام طبیعت نمی توان درباره آن داوری کلی کرد

حرکت به سوی کمال

مطالعه عالم طبیعت با روش تجربی برای کشف ویژگی ها و روابط پدیده های آن

تامل در رابطه وجودی این عالم با مبدأ کل جهان هستی (تامل در رابطه طبیعت با ماوراء طبیعت و خدا) ، دانشمند را از ظاهر پدیده ها عبور می دهد و به باطن آن ها می رساند

مطالعه جهان

رسیدن به خشوع و خشیت در برابر حق

سهروردی

تحصیل خود را در مراغه آغاز کرد. پس از آن ، به اصفهان رفت و با اندیشه های ابن سینا آشنا شد

عزم سفر کرد و سفرهای خود را با سلوک معنوی و عرفانی درآمیخت

اغلب ایام سال روزه داشت و در خلوت خود به ذکر و عبادت مشغول بود

او در مهم ترین کتاب خود ، حکمت الاشراق از شیوه مشائیان فراتر می رود و حکمت اشراق را تاسیس می کند

نوعی بحث از وجود است که تنها به نیروی عقل و استدلال اکتفا نمی کند ، بلکه از شهود نیز استفاده می کند

فلسفه نور و اشراق ایران پیش از باستان را احیا کرد و با عرفان اسلامی تلفیق نمود و از شیوه استدلالی مشاء نیز استفاده کرد

فیلسوف اشراقی می کوشد آنچه را در مقام بحث و استدلال به دست آورده ، با شهود قلبی و تجربه درونی دریابد و آنچه را از طریق شهود کسب کرده است با استدلال و برهان به دیگران برساند

از نظر سهروردی ، آن تحقیق فلسفی که فقط متکی به شیوه استدلالی محض باشد و نتواند به قلب برسد ، بی نتیجه است

سیر و سلوک روحانی و قلبی بدون تربیت عقلانی گمراه کننده می باشد

اشراق نیز عبارت است از کشف و شهود و این حکمت همان حکمت شرقیانی است که اهل فارس بوده اند

این حکمت از آن رو اشراقی خوانده شده که از ظهور و انوار عقلی و تابش آنها بر نفس انسان های کامل به دست می آید

حکمت اشراق

جهان شناسی سهروردی

- به جای مفهوم «وجود» از مفهوم «نور» استفاده کرد
- مبدأ جهان و خالق هستی را نور محض می داند و او را «نورالانوار» می نامد
- اشیای دیگر از تابش و پرتو نورالانوار پدید آمده
- هر واقعیتی «نور» است اما نه نور مطلق بلکه درجه ای از نور
- تفاوت موجودات ، مربوط به شدت و ضعف نورانیت آن هاست
- ذات نخستین پیوسته نور افشانی می کند و متجلی می شود و همه چیز را به وجود می آورد و با اشعه خود به آن ها حیات می دهد
- رستگاری ، عبارت از وصول کامل به این روشنی است
- مشرق جهان ، نور بدون ظلمت است و یا محل فرشتگان مقرب می باشد
- شرق جهان به علت تجرد از ماده ، قابل مشاهده نیست
- مغرب کامل ، جهان تاریکی یا عالم ماده است که بهره ای از نور ندارد
- در میان مشرق بدون ظلمت و مغرب کامل ، جهان میانی (مغرب وسطی) قرار دارد که محل آمیختگی نور و ظلمت است

جویندگان معرفت

- گروه اول : به تازگی شوق معرفت یافته و جویای آن هستند
- گروه دوم : در فلسفه استدلالی به کمال رسیده اند ولی از ذوق و عرفان ، بهره ای ندارند ؛ مانند مشائیان
- گروه سوم : به طریقه برهان و فلسفه استدلالی توجهی ندارند و فقط شهود می کنند ؛ مانند عرفا
- گروه چهارم : هم در صور برهانی به کمال رسیده اند و هم به اشراق و عرفان دست یافته اند = حکیم متأله

حکیم متأله

- اگر حکیمی غرق در تأله بوده و در بحث نیز استاد باشد ، او را ریاست تامه بوده و خلیفه و جانشین خدا اوست
- جهان هیچ گاه از حکیمی که چنین باشد ، خالی نمی ماند
- برای مقام خلافت الهی ضروری است که امور و حقایق را بی واسطه ، از حق تعالی دریافت کند
- ریاست از راه قهر و غلبه نیست
- امام تأله گاه در ظاهر حاکم است گاه به طور نهانی
- هرگاه جامعه از تدبیر حکیمی الهی تهی ماند ، ظلمت و تاریکی بر آن سایه افکند

درس دهم : دوره میانی

صحیح / غلط

- * از نظر قطب الدین رازی ، اساس و بنیان حکمت اشراق ، کشف و شهود است ۱۴۰۱ شهریور
- * از نظر شیخ اشراق هر واقعیتهای «نور» است ، اما نه نور مطلق ، بلکه درجه ای است از نور ۱۴۰۲ خرداد
- * کتاب «قانون» ابن سینا ، یک دایره المعارف عظیم علمی و فلسفی است ۱۴۰۲ شهریور
- * از دیدگاه ابن سینا طبیعت هر شیء همواره آن را به کمال مطلوبش می رساند ۱۴۰۳ دی
- * در طبیعت شناسی ابن سینا مواردی مانند پژمرده شدن گل یا مرگ جاندار به کمال نهایی طبیعت کمک می کند ۱۴۰۳ شهریور
- * آخرین دیدگاه های فلسفی ابن سینا ، در کتاب «انصاف» بیان شده است ۱۴۰۴ خرداد

جای خالی

- * سهروردی ، کسانی را که هم در صور برهانی به کمال رسیده اند و هم به اشراق و عرفان دست یافته اند ، نامد. ۱۴۰۰ خرداد
- * ابن سینا آخرین دیدگاه های خود در باب حکمت و فلسفه را در کتاب بیان کرده است. ۱۴۰۰ شهریور
- * شیخ اشراق ، خالق هستی را نور محض می داند و او را می نامد ۱۴۰۱ شهریور
- * سهروردی در کتاب «حکمه الاشراق» ، از شیوه فراتر رفته و حکمت اشراقی را پایه گذاری می کند. ۱۴۰۲ خرداد
- * شیخ اشراق به جای مفهوم «وجود» از مفهوم در فرهنگ فلسفی خود استفاده کرده است. ۱۴۰۲ شهریور
- * سهروردی در دسته بندی جویندگان معرفت ، کسی را که هم عارف و هم فیلسوف است ، می نامد ۱۴۰۴ خرداد

گزینه مناسب را انتخاب کنید

- * در فلسفه سهروردی ، عالم ماده نام دارد ۱۴۰۰ خرداد
- الف) مغرب کامل
ب) مغرب وسطی
- * سهروردی در فلسفه خود ، از مفهوم استفاده می کند. ۱۴۰۰ شهریور
- الف) نور
ب) وجود
- * در کدام مکتب فلسفی «مفهوم وجود و مفهوم نور» یک معنا و هویت می یابند ؟ ۱۴۰۱ دی
- الف) حکمت اشراق
ب) حکمت متعالیه
- * از نظر سهروردی ، عالمی که آمیخته به نور و ظلمت است چه نام دارد ؟ ۱۴۰۲ خرداد
- الف) مغرب وسطی
ب) مغرب کامل
- * کدام اثر ابن سینا کامل ترین مرجع حکمت مشائی است ؟ ۱۴۰۳ دی
- الف) بخش الهیات شفا
ب) اشارات و تنبیهات
- * کامل ترین مرجع حکمت مشایی کدام یک از موارد زیر است ؟ ۱۴۰۳ شهریور
- الف) اشارات و تنبیهات
ب) الهیات شفاء
- * از نظر ابن سینا ، رسیدن شیء به کمال مطلوبش ، مشروط به چیست ؟ ۱۴۰۴ خرداد
- الف) مانعی در راه طبیعت قرار نگیرد
ب) طبیعت همواره در سکون و ثبات باشد

نمودار و وصل کردنی

با توجه به جغرافیای عرفانی سهروردی ، جدول زیر را یا کلمات مناسب داخل پرانتز کامل کنید ۱۴۰۴ خرداد

(مغرب کامل / مغرب وسطی / مشرق محض)

عالم بی بهره از نور	محل فرشتگان	آمیختگی نور و ظلمت
..... (ج) (ب) (الف)

پاسخ کوتاه

* با توجه به فلسفه سهروردی به سوال های زیر پاسخ بدهید : ۱۴۰۰دی

الف) نام عالم ماده یا جهان تاریکی در جغرافیای عرفانی او چیست ؟

ب) تعبیری که برای خداوند به کار برده است ، چه می باشد ؟

ج) کسی که هم در صورِ برهانی و هم عرفان سرآمد است ، چه نام دارد ؟

* هر یک از موضوعات زیر در کدام کتاب ابن سینا مطرح شده است ؟ ۱۴۰۱ شهریور

الف) آخرین دیدگاه های ابن سینا در حکمت

ب) فرهنگ نامه پزشکی

* فلاسفه مسلمانی که طبق نظر سهروردی در دسته دوم جویندگان معرفت قرار می گیرند ، را نام ببرید.(دو مورد)

۱۴۰۳ خرداد

* با توجه به دیدگاه های شیخ اشراق به سوالات زیر پاسخ دهید ۱۴۰۳ دی

الف) مبدا جهان و خالق هستی کدام است ؟

ب) تفاوت موجودات در چیست ؟

* از نظر ابن سینا بهترین نظام ممکن یعنی نظام احسن چگونه تحقق می یابد ؟ ۱۴۰۳ شهریور

* از نظر ابن سینا ، خشوع و خشیت دانشمند در برابر حق ، نتیجه چیست ؟ ۱۴۰۴ خرداد

پاسخ بلند

* با توجه به نظر ابن سینا درباره طبیعت ، به دو سوال زیر پاسخ دهید. ۱۴۰۰ خرداد

الف) تعریف طبیعت :

ب) علت نامگذاری آن :

* ابن سینا چگونه وجود شر و بدی را در عالم هستی تبیین می کند؟ به اختصار بنویسید ۱۴۰۰ شهریور

* از نظر ابن سینا علت نام گذاری عالم ماده به «عالم طبیعت» چیست؟ ۱۴۰۱ خرداد

* جغرافیای عرفانی در فلسفه اشراق «سهروردی» چگونه است؟ توضیح دهید ۱۴۰۱ دی

* با توجه به آیه شریفه «انما یخشی الله من عباده العلماء»، توضیح دهید که به نظر ابن سینا، چگونه طبیعت شناسی می تواند دانشمند و محقق را به خشوع و خشیت در پیشگاه حق تعالی برساند؟ ۱۴۰۲ خرداد

* ابن سینا شوری همچون سیل و زلزله و پژمردگی گیاهان را در عالم طبیعت چگونه تحلیل می کند؟ ۱۴۰۲ شهریور

* تفاوت روش مکتب مشاء و اشراق را بیان نمایید ۱۴۰۳ دی

درس یازدهم : دوران متأخر

متکلمین

رقیبان علم فلسفه بودند که می خواستند از طریق عقل و استدلال عقلی از معارف دینی دفاع کنند و سبب رکود فلسفه در بخش هایی از جهان اسلام شدند که البته در ایران این تاثیر کمتر بود

ملاصدرا

- تحصیل را در شیراز آغاز کرد ؛ به اصفهان رفت و به حلقهٔ درس شیخ بهایی و سپس میرداماد پیوست
- پس از تحصیل در اصفهان ، به مدرسهٔ خان شیراز بازگشت و پس از مدتی مجبور به هجرت به قم شد
- پس از ۱۵ سال زندگی در کهک قم ، سرپرستی مدرسهٔ خان شیراز را برعهده گرفت و تا پایان عمر آن جا بود
- خلوت گزینی و ریاضت ، به تدریج عقل و جان صدرالدین را برای جهشی بلند در سپهر معرفت و حکمت مهیا ساخت
- آنچه از پیش به برهان فرا گرفته بود ، از راه شهود قلبی به نحو برتر مشاهده کرد
- تالیفات : «الشواهد الربوبیه» ، «تفسیر قرآن» ، «المبدأ و المعاد» و «الحکمة المتعالیة فی الأسفار الاربعة»

حکمت متعالیه

- منابع : فلسفهٔ مشاء / حکمت اشراق / عرفان اسلامی / تعالیم قرآن و احادیث
- موضوع سخنان ملاصدرا ، «وجود» و روش او «عقلی» بود ؛ پس فلسفه اش به عرفان یا کلام تبدیل نشد
- وحی و شهود به عنوان پایه های برهان ملاصدرا نیستند بلکه نقش شاهد و تایید کننده دارند

* کتاب اسفار با الهام از سفر چهار مرحله ای عارفان ، در چهار بخش اصلی تالیف و تنظیم شد

سفر اول

از خلق به حق

سالک می کوشد از طبیعت و عوالم ماورای طبیعت عبور کند و به حق واصل شود

ملاصدرا مباحث عمومی فلسفه را ذیل این بخش از کتاب خود بیان می کند

سفر دوم

با حق در حق

سالک می کوشد به کمک خداوند ، سیری در اسماء و صفات خداوند نماید

ملاصدرا مباحث مربوط به توحید و صفات الهی را ذیل این بخش بیان می کند

سفر سوم

از حق به سوی خلق ، همراه با حق

سالک به سوی خلق باز می گردد در حالی که به حق توجه دارد و همه چیز را مظهر و جلوه او می یابد

ملاصدرا مباحث مربوط به افعال خداوند و ربوبیت و حکمت الهی را بیان می کند

سفر چهارم

در خلق با حق

سالک می کوشد به کمک حق مردم را هدایت کند و آن ها را نیز سالک راه حق نماید

ملاصدرا مباحث مربوط به علم النفس و مراحل شکل گیری نفس تا رسیدن به مرحله معاد را در این بخش بیان می کند

اصول حکمت متعالیه

اصالت وجود

وجود ، یک امر واقعی و عینی در جهان خارج است که منشاء اثر است و ماهیت ها اصالت ندارند و حاصل اعتبار ذهن از وجود است

با نگاه کردن به مراتب مختلف وجود ، برای هر کدام از آن ها نام هایی می گذاریم

وحدت حقیقت وجود

هستی یک حقیقت واحد می باشد و آنچه از کثرت در جهان مشاهده می کنیم ، ظاهری است و به معنای وجود های متکثر نیست

نسبت حقیقت وجود به کثرت هایی که می بینیم ، مانند نسبت آب دریا است به موج

مراتب داشتن وجود

تفاوت موجودات در جهان به دلیل مراتب مختلف وجودشان است

وجود ، یک حقیقت واحد است که در مرتبه ای قوی و در مرتبه ای ضعیف می باشد و سبب ایجاد تفاوت در جهان شده است
همچون نور و کانون نور که هرچه فاصله از کانون نور بیشتر باشد ضعیف تر می شود اما همچنان نور است

درس یازدهم : دوران متاخر

صحیح / غلط

- * از نظر ملاصدرا ، وجود حقیقتی واحد است ؛ پس جایی برای تکثر واقعی در عالم وجود ندارد ۱۴۰۰ دی
- * از نظر ملاصدرا «وجود» اصیل است و واقعیت خارجی ، مابازاء و مصداق «وجود» می باشد ۱۴۰۱ خرداد
- * بنیادی ترین اصل فلسفی ملاصدرا ، «اصالت وجود» می باشد ۱۴۰۲ شهریور
- * در اندیشه «ملاصدرا» ، ترکیب نور قوی با تاریکی ، سبب ایجاد نور ضعیف می شود ۱۴۰۱ دی
- * از نظر فلاسفه مسلمان فقط استدلال عقلی نیست که ما را به حقیقت می رساند ۱۴۰۱ دی
- * از نظر معتقدین به اصالت ماهیت ، وجود صرفاً یک مفهوم انتزاعی ذهنی و اعتباری است ۱۴۰۲ دی
- * بر اساس اصل مراتب داشتن وجود از نظر ملاصدرا ، وحدت موجودات تبیین می شود ۱۴۰۳ خرداد
- * سفر با حق و در حق عرفا (سفر دوم) با مبحث «علم النفس» ملاصدرا در کتاب اسفار اربعه مطابقت دارد ۱۴۰۳ شهریور

جای خالی

- * «وجود» که محور فلسفه مشائی و «نور» که اساس فلسفه اشراقی بودند ، در فلسفه به هم رسیده و یکی شدند. ۱۴۰۰ خرداد
- * از نظر ملاصدرا ، (آسمان ، درخت و آب و) همه مصداقی از هستند. ۱۴۰۳
- * در فلسفه صدرایی ، که محور فلسف مشائی بود ، و «نور» که اساس فلسفه اشراقی بود ، به هم می رسند ۱۴۰۴ خرداد

گزینه مناسب را انتخاب کنید

- * کدام گزینه از آثار ملاصدرا می باشد ؟ ۱۴۰۱ خرداد
 - الف) الشواهد الربوبیه
 - ب) عدل الهی
- * از نظر ملاصدرا ، واقعیت خارجی مابازاء و مصداق است ۱۴۰۱ شهریور
 - الف) وجود
 - ب) ماهیت
- * مباحث «علم النفس» و «معاد» در کتاب اسفار اربعه ملاصدرا ، با کدام سفر عرفانی مطابقت دارد ؟ ۱۴۰۲ شهریور
 - الف) سفر در خلق با حق
 - ب) سفر از خلق به حق

* ملاصدرا اصل «وحدت حقیقت وجود» را در فلسفه خود از چه طریقی برای دیگران اثبات کرد ؟ ۱۴۰۲ دی

الف) برهان فلسفی (ب) سلوک عرفانی

* بحث افعال خداوند و حکمت الهی در فلسفه ملاصدرا با الهام از کدام سفر عرفانی تنظیم شده است ؟ ۱۴۰۳ دی

الف) سفر در خلق با حق (ب) سفر از حق به سوی خلق با حق

* به اعتقاد ملاصدرا آنچه در خارج می یابیم ، از آسمان و درخت و غیره همه مصداق هستند ۱۴۰۳ شهریور

الف) وجود (ب) ماهیت

* کدامیک از موارد زیر جزء منابع «حکمت متعالیه» نیست ؟ ۱۴۰۴ خرداد

الف) عرفان اسلامی به خصوص اندیشه های محی الدین ابن عربی

ب) فلسفه غرب به خصوص اندیشه های کانت

نمودار و وصل کردنی

اصول فلسفی زیر را مرتب کنید

الف) وحدت حقیقت وجود (ب) مغایرت وجود و ماهیت (ج) اصالت وجود (د) واقعیتی هست (ه) مراتب داشتن

۱- ۲- ۳- ۴- ۵- مراتب داشتن وجود

«درک و دریافت فلسفی از متن»

متن زیر را به دقت بخوانید و مشخص کنید ، هر یک از موارد (الف) ، (ب) ، (ج) و (د) با کدام یک از اصول فلسفی داخل کادر متناظر است ؟ ۱۴۰۴ خرداد

«۱- اصالت وجود ۲- وحدت حقیقت وجود ۳- اصالت ماهیت ۴- مراتب داشتن وجود»

«غروب بود ، استادی با شاگردش ، وارد مسجدی شدند که پنجره هایی با شیشه های رنگارنگ داشت. نور آفتاب با عبور از

شیشه ها ، به صورت پرتوهای رنگارنگ ، به درون مسجد می تابید. استاد گفت : الف) چه نورهای واقعی و گوناگونی!

شاگرد با کمال احترام پاسخ داد : استاد عزیز ! بیشتر که دقت کنیم ، در می یابیم ، ب) همه این پرتوها ، نور است ؛ زیرا

ج) حقیقت پرتوهای نور ، یک چیز بیش نیست ، و (د) هر چه از پنجره ها دور تر می شویم ، نور ، ضعیف تر می

شود»

پاسخ کوتاه

- * سفر عرفانی «در خلق با حق» با کدام مبحث کتاب اسفار ملاصدرا تطبیق دارد؟ ۱۴۰۱ خرداد
- * «فارابی و ابن سینا» به ترتیب مربوط به کدام دوره از تاریخ فلسفه اسلامی هستند؟ ۱۴۰۱ دی
- * سفر عرفانی «از حق به سوی خلق همراه با حق» با کدام مباحث کتاب اسفار ملاصدرا تطبیق می کند؟ ۱۴۰۲ خرداد
- * دو مورد از منابع حکمت متعالیه را نام ببرید. ۱۴۰۲ شهریور
- * کدام یک از مباحث فلسفه ملاصدرا، متناظر با سفر سوم سالک است؟ ۱۴۰۴ خرداد

پاسخ بلند

- * «اصالت ماهیت» و «اصالت وجود» را تعریف کنید و یک فیلسوف از طرفداران هر یک از این دو نظریه را نام ببرید. ۱۴۰۰ خرداد
- * اصل مراتب داشتن وجود را در فلسفه ملاصدرا، با ذکر تشبیهی که او به کار برده، توضیح دهید ۱۴۰۰ شهریور
- * از نظر ملاصدرا اختلاف موجودات، ناشی از چیست؟ تشبیه او را در این زمینه بنویسید. ۱۴۰۱ خرداد
- * مقصود از سفر «از خلق به حق» در عرفان چیست؟ کدام مبحث کتاب اسفار ملاصدرا با این بخش مطابقت دارد؟ ۱۴۰۱ شهریور

* طبق «اصل مراتب داشتن وجود» در حکمت متعالیه ، کثرت و اختلاف موجودات چگونه تفسیر می شود ؟ ۱۴۰۱ شهریور

* در فلسفه ملاصدرا با توجه به این که هستی ، یک حقیقت واحد است ، تعدّد و تکثر در عالم چگونه تبیین می شود ؟ (بدون ذکر تشبیه) ۱۴۰۰ خرداد

* با بیان نظر ملاصدرا و میرداماد در زمینه مبحث «اصالت وجود و اصالت ماهیت» تفاوت دیدگاه آن دو را شرح دهید. ۱۴۰۲ خرداد

* ملاصدرا با توجه به کدام اصل از اصول حکمت متعالیه ، تعدّد و تکثر موجودات را در عالم هستی تبیین می کند ؟ شرح دهید ۱۴۰۲ شهریور

* ملاک فلسفی بودن یک متن و سخن ، از نظر ملاصدرا چیست ؟ توضیح دهیدو ۱۴۰۲ دی

* بر اساس کدام اصل حکمت متعالیه می توان واقعی بودن خورشید ، انسان و ... را تبیین کرد ؟ تشریح کنید. ۱۴۰۳ خرداد

درس دوازدهم : حکمت معاصر

* ورود فلسفه های جدید اروپا به جهان اسلام از عمده ترین تفاوت های این دوره است که در ایران با آغاز نهضت مشروطه ، به صورت گسترده ای آغاز شد و تا امروز ادامه دارد

۱) کتاب های فلسفی بزرگان اروپا به زبان فارسی ترجمه شد

۲) دانشجویان ایرانی برای آشنایی با فیلسوفان و مکاتب فلسفی به اروپا رفتند

۳) رشته های مربوط به فیلسوفان اروپایی در ایران تاسیس شد

۴) اساتیدی وارد فلسفه شدند که در تحلیل نظرات یک یا چند فیلسوف مشهور اروپایی تخصص داشتند

پس از سقوط صفویان ، نابسامانی هایی ایران را فرا گرفت و تا مدت های طولانی ادامه داشت و حیات علمی و فلسفی از رونق افتاد

در اواخر حکومت قاجار ، یک جنبش فکری و اجتماعی در ایران شکل گرفت و مسئله های علمی و فلسفی جدیدی مطرح شد و زمینه را برای حیات مجدد فلسفه فراهم کرد

وضعیت ایران قبل از ورود فلسفه های جدید

برخورد ایرانیان با فلسفه جدید منفعلانه نبود بلکه تلاش کردند با بهره گیری از ذخایر ارزشمند فلسفی خود ، فلسفه های جدید اروپایی را بفهمند و ارزیابی کنند

امام خمینی

در کودکی و نوجوانی علوم مقدماتی را آموخت و پس از آن برای آموختن فلسفه و عرفان به محضر رفیعی قزوینی و آیت الله شاه آبادی رسید

در شرایطی تدریس فلسفه را در حوزه آغاز کرد که بسیاری از بزرگان حوزه به شدت با تدریس فلسفه به خصوص فلسفه صدرایی مخالف بودند

شاگردان امام ، بعد ها به شخصیت های درجه اول حوزه تبدیل شدند و برای ایجاد یک تحول فکری و فرهنگی پیش قدم بودند

تالیفات :

تعلیقات به شرح فصوص الحکم / شرح بر مصباح الانس / مصباح الهدایه / اراده و طلب / شرح دعای سحر / سر الصلوة / آداب الصلوة

بزرگ ترین شخصیت فلسفی معاصر و وارث حکمای بزرگ اسلامی

علامه طباطبایی

در تبریز تحصیلات مقدماتی را آغاز کرد و برای ادامه تحصیل به نجف رفت

در عرفان و اخلاق شاگرد ممتاز میرزا علی آقا قاضی بود و روش تفسیری خود (قرآن به قرآن) را از او آموخته بود

برای تدریس علوم دینی به قم مهاجرت کرد ؛ با مشاهده شرایط علمی و نیازهای فکری و فرهنگی آنجا ، دست به اقداماتی زد

- اندیشه هایی مثل ماتریالیسم و مارکسیسم که از اروپا آمده بودند ، در حال گسترش بودند
- حوزه های علمیه توانایی مقابله با این افکار و اندیشه ها را نداشتند

اقدامات علامه طباطبایی

تدریس فلسفه ناظر بر مسائل روز فلسفی

- تشکیل دوره فلسفه اسلامی به سبکی که مسائل روز در آن مطرح باشد
- در این کلاس مکتب های فلسفی و به خصوص مارکسیسم مورد نقد و بررسی قرار می گرفت
- حاصل این جلسات کتاب «اصول فلسفه و روش رئالیسم» می باشد
- این کتاب شامل متن اصلی و پاورقی های توضیحی است
- متن را علامه طباطبایی نوشته و پاورقی ها را استاد شهید مطهری
- این کتاب در روشن کردن افکار طلاب و دانشجویان نقش تعیین کننده داشته
- در این کتاب نشان دادند که می توان از ذخیره فلسفی صدرایی بهره گرفت و پاسخگوی نیاز های همین عصر بود
- ویژگی دیگر این کتاب که تا آن روز در حوزه فلسفه در ایران سابقه نداشت، نگاه تطبیقی به فلسفه بود
- عالمه طباطبایی، دو کتاب درسی در دو سطح برای تدریس فلسفه نوشت به نام «بدایه الحکمه»،
- برای تدریس در سطوح اولیه و «نهایه الحکمه»، برای تدریس در سطوح بالاتر و تخصصی تر

احیای تدریس و تفسیر قرآن کریم

- آیات قرآن را به کمک آیات دیگر تفسیر می کرد (قرآن به قرآن) و نشان می دهد این کتاب یک منظومه منسجم است
- مجموعه ای غنی از مباحث فلسفی در کنار تفسیر آیات ارائه می دهد

گسترش فعالیت ها از حوزه به دانشگاه

- با استادان دانشگاه ملاقات می کرد و برای آن ها جلساتی تشکیل می داد
- به برکت تلاش های او جهان غرب با تفکر شیعی آشنایی بیشتری پیدا کرد
- ملاقات های او با هانری گُربن سبب تالیف دو کتاب «شیعه» و «رسالت تشیع» شد

تربیت شاگردان

- حلقه فکری که در قم تشکیل داد ، در ابتدا کم جمعیت و گمنام بود
- به سرعت به مهم ترین جریان فکری و علمی قم تبدیل شد

درخت اندیشه

ریشه های درخت : مبانی فلسفی پذیرفته شده توسط هر فرد

شاخ و برگ درخت : سایر افکار و اندیشه های انسان ، مانند نگاه و عقیده اش به زندگی ، سیاست ، اخلاق و خانواده

افراد جامعه از نظر درخت اندیشه یشان :

گروه ۱ : کمتر اهل اندیشه ورزی هستند / نظام فکری مشخص ندارند / از دیگران تقلید می کنند / تابع جو حاکم بر جامعه

گروه ۲ : وارد عرصه تفکر شده و اندیشه فلسفی دارند / هنوز افکار فلسفی به خوبی شکل نگرفته / در حال رشد و پیشرفت هستند

گروه ۳ : در انتخاب ریشه و پایه نظام فکری دچار خطا شده اند / سبک زندگی معیوب و ناسالم دارند

گروه ۴ : ریشه و نظام فکری درستی انتخاب کرده اند / سخنان آن ها برگرفته از مبانی فلسفی یشان است مانند شهید مطهری

درس دوازدهم : حکمت معاصر

صحیح / غلط

- * علامه طباطبایی روش تفسیر قرآن به قرآن را از آیت الله شاه آبادی آموخته بودند ۱۴۰۲ خرداد
- * کتاب «شیعه» و «رسالت تشیع»، حاصل مذاکرات علامه طباطبایی با هانری گربن است ۱۴۰۲ شهریور
- * تفسیر عرفانی حکمت متعالیه توسط امام خمینی نشانه نبوغ خاص ایشان در تفکر فلسفی بود ۱۴۰۳ دی
- * امام خمینی در شرایطی تدریس فلسفه را در حوزه ها آغاز کرد که بسیاری از بزرگان حوزه به شدت با تدریس فلسفه و به خصوص فلسفه صدرایی مخالف بودند ۱۴۰۳ شهریور
- * علامه طباطبایی، کتاب «بدایه الحکمه» را برای تدریس فلسفه در سطوح اولیه نوشت ۱۴۰۴ خرداد

جای خالی

- * دو کتابی که علامه طباطبایی برای تدریس فلسفه در دو سطح نوشتند، عبارت بود از و ۱۴۰۱ خرداد
- * حاصل مذاکرات «پروفسور گربن» با «علامه طباطبایی»، تألیف دو جلد کتاب تحت عنوان و می باشد ۱۴۰۱
- * علامه طباطبایی روش تفسیری قرآن به قرآن را از استاد خود، آموخت. ۱۴۰۲ شهریور
- * علامه طباطبایی برای تدریس فلسفه در سطوح بالاتر و تخصصی تر کتاب را نگاشت ۱۴۰۳ شهریور
- * کتاب های «شیعه» و «رسالت تشیع»، حاصل مذاکرات علامه طباطبایی با بوده است ۱۴۰۴ خرداد

نمودار و وصل کردنی

- هر یک از مطالب مرتبط با ستون سمت راست را از ستون سمت چپ انتخاب کرده و در مقابل آن بنویسید. ۱۴۰۲ خرداد
۱- افلاطون	الف) اغراض ارسطو فی کتاب مابعد الطبیعه
۲- فارابی	ب) اشارات و تنبیهات
۳- استاد مطهری	ج) نویسنده پاورقی های اصول فلسفه و روش رئالیسم
۴- آخرین دیدگاه های ابن سینا	د) رسالت تشیع
۵- حاصل مذاکرات هانری گربن با علامه طباطبایی	

* هر یک از گزاره های سمت راست با کدام گزینه در سمت چپ ، ارتباط دارد ؟ (دو گزینه اضافی است) ۱۴۰۲ دی

۱- عقل بالمستفاد	الف) کتابی که برای تدریس فلسفه در سطوح اولیه است.
۲- اصول فلسفه و روش رئالیسم	ب) مرحله ای از عقل که به کسب دانش ها می رسد
۳- بدایه الحکمه	ج) کتابی برای ارائه فلسفه اسلامی بر اساس نگاه تطبیقی است.
۴- عقل فعال	د) مرحله ای از عقل که استفاده ماهرانه استاد ادبیات از فنون شعر را نشان می دهد.
۵- نهاییه الحکمه	
۶- عقل بالفعل	

پاسخ کوتاه

* دو مورد از اقدامات علمی و فرهنگی علامه طباطبایی را نام ببرید. ۱۴۰۱ خرداد

* حاصل مذاکرات هانری کربن با علامه طباطبایی چه کتاب هایی است ؟ ۱۴۰۱ شهریور

* در مورد علامه طباطبایی به دو سوال زیر پاسخ کوتاه دهید ۱۴۰۱ دی

الف) نگاه تطبیقی به فلسفه ویژگی کدام یک از آثار علامه است ؟

ب) علامه روش تفسیر آیه به آیه ی قرآن را از چه کسی آموخته بود ؟

* مذاکرات هانری کربن با علامه طباطبایی ، که در دو کتاب «شیعه» و «رسالت تشیع» آمده ، درباره چه موضوعاتی است ؟
۱۴۰۲ دی

* با توجه به جریان فلسفه اسلامی در عصر حاضر به سوالات زیر پاسخ دهید. ۱۴۰۳ دی

الف) ویژگی های نظام فکری و عملی استاد شهید مطهری را نام ببرید

ب) دلیل تاکید مرحوم علامه طباطبایی بر تدریس فلسفه در حوزه های علمیه چه بود ؟

پاسخ بلند

* با توجه به الگوی نظام فکری و عملی، سبک زندگی آن دسته از افرادی که در حال رشد و پیشرفت هستند را توضیح دهید
۱۴۰۱ شهریور

* سبک زندگی افرادی که به نظام فکری سالم و استواری دست یافته اند را توضیح کنید. ۱۴۰۲ خرداد

* کسانی که به سبک زندگی معیوب و ناسالمی رسیده اند، چه نظام فکری و عملی را انتخاب کرده اند؟ توضیح دهید ۱۴۰۲
شهریور

* نتایج ورود فلسفه های جدید اروپایی به ایران عصر مشروطه را بنویسید (دو مورد) ۱۴۰۳ خرداد

* ویژگی های کتاب «اصول فلسفه و روش رئالیسم» علامه طباطبایی را نام ببرید (۳ مورد) ۱۴۰۴ خرداد